

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΑΜΑΡΑΚΗΣ

Τι να ειπεί
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ
ΔΟΚΙΜΙΟ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Γιατί είμαι χριστιανός**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Αντώνης Σαμαράκης
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Θανάσης Θ. Νιάρχος
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θάνος Κακολύρης
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Ελένη Σαμαράκη, 2021
© Εικόνων εξωφύλλου: ANJA WEBER DECKER/Arcangel, Zebra-Studio/Shutterstock
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Πρώτη έκδοση: Ιανουάριος 2021

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-3633-3
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-3591-6

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.	PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
<i>Από το 1979</i>	<i>Publishers since 1979</i>
Έδρα:	Head Office:
Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550	Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΑΜΑΡΑΚΗΣ

Γιατί είπα
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ
ΔΟΚΙΜΙΟ

ΟΛΑ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

Σήμα κινδύνου, 1η έκδοση, 1959, 30ή έκδοση, 2020
Το λάθος, 1η έκδοση, 1965, 76η έκδοση, 2020
Εν ονόματι, 1η έκδοση, 1998, 20ή έκδοση, 2020

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ζητείται ελπίς, 1η έκδοση, 1954, 104η έκδοση, 2020
Αρνούμαι, 1η έκδοση, 1961, 42η έκδοση, 2020
Το διαβατήριο, 1η έκδοση, 1973, 28η έκδοση, 2020
Η κόντρα, 1η έκδοση, 1992, 18η έκδοση, 2020

Ποιήματα, 1η έκδοση, 2008, 3η έκδοση, 2020

Αυτοβιογραφία 1919-, 1η έκδοση, 1996, 6η έκδοση, 2020

Γιατί είμαι χριστιανός, 1η έκδοση, 2020

Απαντα (2 τόμοι), 1η έκδοση, 2020

ΒΡΑΒΕΙΑ

Κρατικό Βραβείο Διηγήματος, 1962
Βραβείο Μυθιστορήματος των «12», 1966
Μεγάλο Βραβείο Αστυνομικής Λογοτεχνίας, 1970 (Γαλλία)
Βραβείο Λογοτεχνίας Ευρωπαϊκά, Βρυξέλλες, 1982
Κρατικό Βραβείο Τεχνών και Λογοτεχνίας, 1995 (Γαλλία)
Σε 33 γλώσσες, σε όλο τον κόσμο * 114 ξένες εκδόσεις

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
Μητροπολίτη Μεσογαίας
και Λαυρεωτικής Νικολάου

Παρά την κυριαρχία του στην παγκόσμια ιστορία και στον πολιτισμό, ο χριστιανισμός στις μέρες μας δείχνει όχι μόνο να χάνει την αίγλη και τη δύναμή του, αλλά και να ενοχλεί, ακόμη και να πολεμείται. Η πίστη γίνεται αντικείμενο περιφρόνησης, ειρωνικής αμφισβήτησης, γενικευμένης απαξίωσης, σταδιακής περιθωριοποίησης στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου και των κοινωνιών. Διαρκώς ζητούνται από τους πιστούς και τις εκκλησίες λόγος και απαντήσεις ορθολογιστικού υπόβαθρου. Ο χριστιανισμός συχνά μπαίνει στο στόχαστρο και καθίζεται στο εδώλιο του κατηγορουμένου καλούμενος σε απολογία. Θεωρείται ξοδεμένη υπόθεση, ξεφτισμένη θεωρία, γερασμένη ιδεολογία, ξεπερασμένη θρησκεία. Του καταλογίζεται ότι, ενώ μιλάει για την αιωνιότητα και εκεί μεταθέτει την ελπίδα των

ανθρώπων, αγνοεί την πραγματικότητα και την καθημερινότητα. Σαν να μη μας χρειάζεται, σαν να πρέπει να τον εξαφανίσουμε από το παρόν. Μας αρκεί η μουσειακή ανάμνηση του παρελθόντος του.

Ο Διαφωτισμός, η εμφάνιση του ορθολογισμού, οι εξελίξεις της επιστημονικής γνώσης και ιδιαίτερα οι τεχνολογικές εφαρμογές προκάλεσαν κύματα έντονων αμφισβητήσεων. Στο επίκεντρο αυτών βρέθηκε η ύπαρξη του Θεού, η ιστορικότητα του Χριστού, η συνέπεια διδασκαλίας και ζωής των πιστών του, οι διαιρέσεις και τα σχίσματα, τα σκάνδαλα. Στον χριστιανισμό αποδόθηκε διαχρονικά ένοχος συντηρητισμός, αντίθεση στην πρόοδο και εξέλιξη, μη ρεαλισμός, ανελευθερία, ταύτιση με τον σκοταδισμό. Έτσι σταδιακά γκρεμίζεται και η πίστη. Η άλλοτε χριστιανική Ευρώπη εξελίσσεται σε «χριστιανική» χωρίς πίστη. Το πρόβλημα δεν είναι ότι σε λίγα χρόνια οι χριστιανοί θα είναι λιγότεροι, αλλά ότι πλέον είναι λιγότερο χριστιανοί, αν είναι και κάτι τέτοιο.

6 Μαρτίου 1927. Ένας μεγάλος φιλόσοφος και μαθηματικός, ο Μπέρτραντ Ράσελ, εκφωνεί μια περίφημη ομιλία για την Εθνική Λέσχη Κοσμικών του Νότιου Λονδίνου με τίτλο: «Γιατί δεν είμαι χριστιανός». Και επιχειρηματολογεί σε όλα τα παραπάνω. Η ομιλία ενθουσίασε όσους συμφωνού-

σαν εκ προοιμίου μαζί του. Το 1950 κέρδισε το βραβείο Νομπέλ Λογοτεχνίας.

Είκοσι χρόνια αργότερα, το 1947, αμέσως μετά τη Διακήρυξη της Χριστιανικής Ένωσης Επιστημόνων (1946), ο Αντώνης Σαμαράκης, σε ηλικία μόλις είκοσι οχτώ ετών, γράφει ένα κείμενο με τον εντελώς αντίθετο τίτλο: «Γιατί είμαι χριστιανός». Το κείμενο αυτό ανακαλύπτεται έπειτα από εβδομήντα τρία χρόνια ως χειρόγραφο στο προσωπικό του αρχείο. Είναι το πρώτο του σε πεζό λόγο, στην ουσία ένα ποίημα, ένας κρυμμένος, αδημοσίευτος ως σήμερα θησαυρός. Ενώ τα έργα του έχουν μεταφραστεί σε τριάντα τρεις γλώσσες και εμφανίζονται σε εκατόν δεκατέσσερις ξένες εκδόσεις, μάλιστα το έτος 2020 ανακηρύσσεται από το Υπουργείο Πολιτισμού Έτος Αντώνη Σαμαράκη, τώρα πρωτοεμφανίζεται η χριστιανική πινελιά στο πορτρέτο του.

Ο Ράσελ, με ορθολογιστική επιχειρηματολογία και εμφανή προκατάληψη, προβάλλει την απορριπτική για τον χριστιανισμό άποψή του. Ο λόγος του έχει επιχειρήματα και εξυπνάδα, αλλά όχι βάθος και σοφία. Ενώ θέλει να πείσει, δεν το καταφέρνει. Αντίθετα, ο Σαμαράκης, με πηγαιότητα και πειστική αυθεντικότητα, εκφράζει το περιεχόμενο της καρδιάς του, βιώματα και πίστη. Ενώ

δεν το επιδιώκει, πείθει. Δεν ξέρω αν ο Αντώνης Σαμαράκης γνώριζε το κείμενο του Ράσελ. Πάντως απαντά στον ψυχρό στοχασμό με προσωπική εξομολόγηση.

Το βιβλίο αυτό είναι ένας ύμνος της χριστιανικής πίστης, καταιγισμός βιωμάτων. Ό,τι πιο επίκαιρο. Ό,τι πιο αναγκαίο. Ό,τι πιο φωτεινό. Ό,τι πιο ελπιδοφόρο. Καθόλου αντιρρητικό, καθόλου προσβλητικό ή επιθετικό. Δεν είναι απολογία αλλά ομολογία. Ομολογεί την πίστη του, εκφράζει την καρδιά του, δε θίγει κανέναν και καμία άλλη πίστη. Χωρίς να πολεμάει την απιστία, βιωματικά εκφράζει το πάθος της πίστης, τη λογική της, τη δύναμή της, την ομορφιά της, την εκπληκτικότητά της, την ελευθερία της. Ανατρέπει χωρίς να προσβάλλει. Καταργεί τα όποια επιχειρήματα, αντιπροσφέροντας μια εμπειρική λογική, που διαθέτει μεγαλύτερη βεβαιότητα και πειστικότητα, που είναι ορθότερη από την ορθή λογική.

Δε γνωρίζω αν έχει κυκλοφορήσει ζωντανότερο κείμενο που να περιγράφει πώς ένας κοσμικός χριστιανός ζει την πίστη του. Γραμμένο με ενθουσιασμό, με νεανική ορμή, με εξομολογητική έκσταση. Όταν διαβάξει κανείς αυτό το κείμενο, δεν μπορεί να φανταστεί ότι ο συγγραφέας του σε λίγα χρόνια θα επιλέξει τίτλους για τα έργα του όπως «Ζη-

τείται ελπίς», «Το λάθος» ή το «Σήμα κινδύνου» και το «Αρνούμαι», γιατί το κείμενο αυτό είναι γεμάτο από ελπίδα και βεβαιότητα, αυθεντικότητα και αλήθεια, λύτρωση και όχι κίνδυνο, κατάφαση και όχι άρνηση. Ίσως αυτό το πρώτο και αδημοσίευτο έργο να δείχνει τον πιο αληθινό Αντώνη Σαμαράκη από όλα τα επόμενα.

Ο Αντώνης Σαμαράκης δεν υποστηρίζει τον χριστιανισμό ως ιδεολόγημα. Δε μιλάει μόνο για τη χριστιανική ιδέα, αλλά αναφέρεται στο πρόσωπο του Χριστού, τον οποίο και ονομάζει κατ' επανάληψη «ο Κύριός μου», δηλαδή ο Θεός μου. Αυτό το «μου» είναι που κάνει τη διαφορά και μεταμορφώνει τον λόγο του από στοχασμό σε δοξολογία και πίστη. Μπορεί το ύφος του να είναι διαφορετικό από την πατερική έκφραση, μπορεί το κείμενο να στερείται την εκκλησιαστική θεώρηση, μπορεί να μην είναι απόλυτα θεολογικά ακριβές, μπορεί να ξενίζει με την απουσία αναφορών στην Εκκλησία, στους αγίους, στη θεία λατρεία, στην Ορθόδοξη παράδοση, εκφράζει όμως βαθιά και έντονη πίστη στον Χριστό ως Θεό.

Η όλη του εξομολόγηση ξεκινάει με τη λέξη βάθος στις πρώτες παραγράφους του: «*Η ζωή, η πίστη είναι υπόθεση βάθους*» (σ. 15). Το βιβλίο αυτό, ενώ το γράφει σε νεαρή ηλικία, είναι τόσο

βαθύ και αυθεντικό που σχεδόν εβδομήντα πέντε χρόνια μετά μπορούμε να πούμε ότι διατηρεί τον νεανικό του χαρακτήρα και την επικαιρότητά του αναλλοίωτα.

Ο λόγος του απόλυτος, ασυμβίβαστος, αφοριστικός, γεμάτος υπερβολή, επαναστατικός, συντριπτικός, λόγος που δεν επιδέχεται καμία αμφισβήτηση. Στον χριστιανισμό βλέπει μια υπαρκτική αναγκαιότητα: «μέσα στον χριστιανισμό, νιώθω να υπάρχω» (σ. 19), «...ότι έχω γλιτώσει από την ανυπαρξία...» (σ. 25-26)· μια διαρκή ανανεωτική και μεταμορφωτική δύναμη (σ. 17), απέραντη χαρά (σ. 26). Ο χριστιανισμός είναι η μόνη πραγματικότητα (σ. 39), είναι δημιουργική τρέλα (σ. 52), αναγκαία ανάσα (σ. 90), αυτοκαταξίωση: «είμαι χριστιανός... ναι, και γι' αυτό –και μονάχα γι' αυτό– νιώθω πως, επιτέλους, εγώ είμαι εγώ» (σ. 58).

Ο χριστιανισμός δεν είναι αφηρημένο φιλοσόφημα, φιλολογία (σ. 66), αλλά παραπέμπει σε θεϊκή παρουσία, σε πρόσωπο, στο πρόσωπο του Χριστού, του ζωντανού Θεού, που κάνει την ψυχή του να σπαρταράει: «Η προσωπικότητα αυτή με θέλγει, μου επιβάλλεται. Με πείθει. Να γιατί είμαι χριστιανός, γιατί υπάρχει Αυτός, ο Χριστός» (σ. 34). Ο Χριστός είναι ό,τι ονειρεύτηκε ως πρότυπο στη ζωή του.

Ο χριστιανισμός είναι ο μόνος που εξυψώνει τόσο τον πλησίον (σ. 28), που τον καθιστά αδελφό: «Στον αδελφό μου, τον πλησίον, ξαναβρίσκω τον εαυτό μου» (σ. 47), που του δίνει κεντρική θέση στη ζωή μας: «δεν είναι μονάχα ο εαυτός μου ο κάτοικος της ζωής μου» (σ. 52), που αναδεικνύει το παιδί ως πολύτιμο θησαυρό, ως πρότυπο και δάσκαλο για τους μεγάλους, που αξιολογεί τον πολιτισμό: «Έπρεπε να γίνω χριστιανός για να ξεσκεπαστεί στα μάτια μου αυτός ο ψεύτικος πολιτισμός, ο πολιτισμός νάιλον, ο γυμνός, ο ολόγυμνος από πνευματικό ένδυμα και από πνευματική ουσία» (σ. 71). Ο χριστιανισμός είναι το μόνο που έχει ουσία, που δείχνει τον μοναδικό δρόμο για την τελειότητα, για την αγιότητα: «Θέλω να γίνω όχι ένας τίμιος άνθρωπος μα ένας άγιος... Και ο χριστιανισμός είναι ο μόνος δρόμος για να γίνω άγιος» (σ. 78).

Ο λόγος αυτός είναι εξαιρετικά άμεσος, πηγαίος, διεισδυτικός, δυνατός, σαφής, ξεκάθαρος, τολμηρός, προσωπικός, πολύ... χριστιανικός. Δε θα τον περίμενε κανείς εύκολα από τον Σαμαράκη. Είναι όμως ο μόνος που θα μπορούσε να μιλήσει έτσι. Το βιβλίο αυτό είναι αποκαλυπτικό.

Μπορεί οι πρώτοι χριστιανοί σε κάθε ερώτηση να απαντούσαν ότι «Χριστιανός είμί», χωρίς να

εξηγούσαν το γιατί. Δε χρειαζόταν. Όμως «Χριστιανός ἐστὶ μίμημα Χριστοῦ κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπῳ, λόγοις καὶ ἔργοις καὶ ἐννοίᾳ, εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα ὀρθῶς καὶ ἀμέμπτως πιστεύων» (Αγ. Ιωάννης της Κλίμακος). Αυτό τα λέει όλα. Το δε «κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπῳ» δε σημαίνει όσο μπορεί ο καθένας, αλλά όσο μπορεί να αντέξει η ανθρώπινη φύση.

Σε τελική ανάλυση, χριστιανός δεν είναι κάτι που δηλώνεις ότι είσαι ή δεν είσαι, αλλά κάτι που διαρκώς γίνεσαι. Δεν είναι μια μικρή αρχή, αλλά ένας μεγάλος στόχος. Ο Ορθόδοξος χριστιανός είναι... καθολικός, αγκαλιάζει τα πάντα, είναι διαρκώς πλατυνόμενος, εκτεινόμενος, υπερβαίνων τη φύση του, είναι δεκτικός και χωρητικός της θεότητας, αδαλείπτως κοινωνών της θείας φύσεως. Είναι η ανώτερη κατάσταση που υπάρχει για τον άνθρωπο. Είναι μίμημα Χριστού.

Ξεκίνησα το βιβλίο με λίγη περιέργεια· να μάθω γιατί ο Αντώνης Σαμαράκης ήταν χριστιανός. Το τελείωσα με έναν δικό μου βαθύ λυτρωτικό αναστεναγμό· θέλω να γίνω χριστιανός, αληθινός χριστιανός!

3/11/1947

Ωστε λοιπόν, η ζωή... η ζωή είναι υπόθεση βάρθους; Ακόμη και η ζωή είναι αυτό; Ναι, φίλε! Ακόμη και η ζωή! Για φαντάσου, απίστευτο, εξωφρενικό. Μα, φίλε, φίλε, είναι και να ρωτάς; Ώστε η θάλασσα είναι υπόθεση βάρθους; Ώστε η πίστη είναι υπόθεση βάρθους;

Και όμως! Αν ήξερες πόσο σε νιώθω, φίλε μου, φίλε μου εαυτέ μου, μ' αυτές σου τις αμφιβολίες... ναι, γιατί για να νιώσεις πως η ζωή, αυτή εδώ η ζωή είναι υπόθεση βάρθους, ότι δεν είναι τίποτε άλλο παρά υπόθεση βάρθους, πρέπει πρώτα πρώτα να γίνει μια ζωή επιφάνειας, να τη ζήσεις αυτήν έστω τη ζωή στην επιφάνεια μονάχα. Και τότε... ω, τότε, θα 'ρθει η ώρα που μόνος σου θ' αναρω-

τηθείς μέσα στην ερημιά αυτής της ζωής επιφάνειας: Μα... αυτό εδώ είναι η ζωή; Α, όχι, όχι! Δεν μπορεί να 'ναι η ζωή αυτό εδώ, δεν μπορεί!

Ναι, φίλε, πρέπει να συμβεί αυτό, πρέπει να δοκιμάσεις πρώτα πρώτα την ξεραΐλα μιας ευκαιριακής ζωής για να φτάσεις στο σημείο να ομολογήσεις στον εαυτό σου, τρομαγμένος από την απογοήτευση που ένιωσες: Αυτό εδώ είναι η ζωή; Α, όχι! Δεν μπορεί.

Σύμφωνοι, φίλε. Δεν μπορεί να 'ναι η ζωή αυτή εδώ η κρούστα... Το μισό δάχτυλο κρούστας, που είναι γεμάτη σκόνη, κίτρινη από την πολυκαιρία, λερωμένη από τη μάχη... Όχι! Η ζωή δεν είναι κρούστα. Η ζωή, η ζωή που αξίζει να την ονομάζουμε ζωή, η ζωή που δεν είναι θάνατος, αυτή η ζωή, αυτή είναι μονάχα η ζωή βάθους.

Έλα, λοιπόν, έλα να δεις! Να, ο δρόμος είναι ανοιχτός. Φρόντισε μονάχα να δέσεις εσύ τα σκυλιά που σ' εμποδίζουν να πάρεις αυτόν τον δρόμο, που σου δείχνουν αγριωπά τα δόντια τους. Να δέσεις δηλαδή το σκυλί, για την ακρίβεια το ένα, το μοναδικό αυτό... το μπουλντόγκ-εαυτό μας.

Γιατί στην ανθρώπινη περιοχή ο χριστιανισμός, μόλις πατήσεις το πόδι σου σ' αυτή την περιοχή, τότε... αμέσως, από την πρώτη πρώτη στιγμή, νιώθεις πως αναπνέεις έναν αέρα, έναν αλλιώτικο αέ-

ρα, έναν αέρα βάθους. Έλα, λοιπόν, δε χρειάζεται να 'χεις δελτίο για να πάρεις το μερίδιό σου από τον αέρα αυτόν. Μη φοβάσαι! Όσο περισσότεροι τον ανασαίνουν αυτόν τον αέρα, τόσο αυτός πλουταίνει... και φτουράει.

Ναι, για να αποκτήσεις τη δύναμη του χριστιανισμού, τη διεισδυτική στα βάθη της ζωής δύναμή του, δε χρειάζεται να 'σαι χριστιανός, φίλε. Αφού ακόμη και αρνητικά να τον πάρεις τον χριστιανισμό, ακόμη, δηλαδή, και να στοχαστείς κάποτε μέσα σου «γιατί δεν είμαι χριστιανός», ακόμη και τότε, φίλε, αναγκαστικά, θα αγγίξεις ολόκληρο το πρόβλημα της ζωής, της ζωής σε βάθος, ολόκληρο το πρόβλημα της ύπαρξης.

Ενώ αν υποθέσουμε ότι συλλογιέσαι «γιατί δεν είμαι μαρξιστής», ή «γιατί δεν είμαι βουδιστής», τότε, φίλε, με γεια σου και χαρά σου ν' απαντήσεις σ' αυτά τα δύο –πράγμα άλλωστε που θα 'ναι πολύ πολύ εύκολο για σένα–, αφού μπορείς θαυμάσια να τα εξηγήσεις όλα αυτά· και όλα τα παρόμοια, δίχως να πλησιάσεις καν το πρόβλημα της ύπαρξης. Γιατί, απλούστατα, όλα αυτά δεν έχουν οργανική και άμεση σχέση πλέον με το πρόβλημα αυτό, μπορούν και κάνουν τη δουλειά τους αγνοώντας το. Μα και αυτό, το ερωτηματικό της ύπαρξης, το γεγονός της ύπαρξης τα αγνοεί με τη σειρά

του. Όλα αυτά τού είναι ευτελή, αδιάφορα, ενώ ο χριστιανισμός είναι το κλειδί του.

Κοίτα τι περίεργο που είναι, και όμως είναι αληθινό! Ακόμη κι ένας που θα θελήσει να γράψει ή να στοχαστεί «γιατί δεν είμαι νεκρός, γιατί δεν είμαι πεθαμένος», ναι, ακόμη κι αυτός θα μπορέσει να κάνει μια χαρά τη δουλειά του, χωρίς ν' αγγίξει ούτε με το μικρό του δαχτυλάκι το πρόβλημα της ύπαρξης, το ζωντανό, το καθολικό, το βαθύτατο, το αιματωμένο γεγονός της ύπαρξης.

Φίλε, εσύ που μισείς τις κοινοτοπίες –τις κοινοτοπίες στην ποίηση, τις κοινοτοπίες στη ζωή– έχω μια έκπληξη για σένα, φίλε. Έχω εδώ, να, έχω εδώ το πιο πρωτότυπο πράγμα του κόσμου, φίλε. Κάτι που δεν είναι, που δε θα 'ναι ποτέ κοινοτοπία, κάτι που πάντα ανανεώνεται και μεταμορφώνεται. Έχω την αγάπη, φίλε. Να γιατί ο χριστιανός δε θα βρεθεί ποτέ σε θέση να πει: «Αλίμονο, τι κοινότοπη που κατάντησε η ζωή μου!».

Ε, και το άλλο που νιώθω να σπαρταράει μέσα μου: Εγώ μέσα στον χριστιανισμό... Να, αυτό που νιώθω είναι περηφάνια, ναι, περηφάνια, που είναι ο Κύριός μου κοντά μου, δίπλα μου, μέσα μου... Μα ποιος άλλος άνθρωπος σ' ολόκληρο τον κόσμο μπορεί ν' αναμετρήσει την περηφάνια του μ' αυ-

τή που νιώθω εγώ αυτή τη στιγμή; Ποιος άλλος εκτός από έναν άλλον χριστιανό; Ναι, γι' αυτό ο χριστιανός βρίσκεται κάθε στιγμή της ζωής του πρόσωπο με πρόσωπο με τον Κύριο... κι η στιγμή της συνομιλίας με τον Κύριο είναι η πιο περήφανε στιγμή του κόσμου για τον χριστιανό. Μα αυτή ακριβώς η παρουσία του Κυρίου, που κυριαρχεί αυτή τη στιγμή, την κάνει να 'ναι μια στιγμή ταπεινωμένη.

Κι ύστερα αυτός ο θάνατος, αυτός ο θάνατος λοιπόν, μα τι είναι για μένα αυτός ο θάνατος ο σωματικός; (Γιατί η μοναδικά αποτελεσματική αντίσταση ενάντια στον σωματικό θάνατο είναι το να ζεις πνευματικά. Να ζεις πνευματικά, τίποτ' άλλο!) Εγώ κάθε στιγμή που ζω μέσα στον χριστιανισμό, νιώθω να υπάρχω! Ακόμη και πεθαίνοντας σωματικά συνεχίζω να ζω. Αν αυτή η μεταμόρφωση του θανάτου σε ζωή δεν είναι θαύμα, τότε τι είναι το θαύμα;

Άλλωστε ο «θάνατος», η αίσθηση του «θανάτου», είναι κάτι καλό, είναι χρήσιμο πράγμα, γιατί μας οξύνει το αισθητήριο της ζωής. Είναι η μυρουδιά του κινδύνου που μας ξυπνάει το ένστικτο της ζωής, την ανάγκη να ζήσουμε. Ναι, είναι χρήσιμο πράγμα ο θάνατος, φτάνει, τέλος πάντων, να μην πάψουμε να ζούμε προτού πεθάνουμε σωματικά. Α,

ναι, ο πιο μεγάλος κίνδυνος που μας απειλεί είναι να μην έχουμε συνείδηση αυτού του κινδύνου. Και να, με δυο λόγια, ο ορισμός αυτού του κινδύνου: Ο πνευματικός είναι ο πιο θανάσιμος θάνατος. Και για να τα νιώσεις και για να ξεφύγεις από όλα αυτά τα θανατερά, πρέπει να βουλιάξεις ολόκληρος μέσα στη ζωή, μέσα στον χριστιανικό τρόπο ζωής.

Θερμοπύλες, ναι, αυτή τη λέξη: Θερμοπύλες...

*Τιμή σ' εκείνους όπου στην ζωή των
ώρισαν και φυλάγουν Θερμοπύλες.*

Και το ξέρω καλά αυτό που έχω ορίσει εγώ να φυλάγω στη ζωή μου, αυτό που μου έχει ορίσει ο Κύριος να φυλάγω στη ζωή μου. Τις πνευματικές Θερμοπύλες...

*Και περισσότερη τιμή τούς πρέπει
όταν προβλέπουν (και πολλοί προβλέπουν)
πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος
κ' οι Μήδοι επί τέλους θα διαβούνε.*

Α, ναι, όσο για τον Εφιάλτη, το ξέρω κι αυτό, μα δεν το προβλέπω... Δε χρειάζεται να το προβλέψω, γιατί τη ζω αυτή τη στιγμή, τον έχω ζήσει αυτόν τον Εφιάλτη από την πρώτη στιγμή που ήρθα εδώ κάτω. Έννοια σου, Εφιάλτη μου! Ξέρω πολύ καλά πούθε βαστάει η σκούφια σου. Να, είναι της ίδιας ακριβώς μάρκας με τη σκούφια του εαυτού μου.

Αλλά οι Μήδοι, όχι, οι Μήδοι δε θα διαβούνε! Ποτέ δε θα περάσουν! Non passeront. Αυτό είναι η θέλησή μου· και η θέληση του Κυρίου μου. Να βαστάζω, να βαστάζω με κάθε τρόπο, με κάθε θυσία! Ο χριστιανός, σήμερα όσο ποτέ άλλοτε, υπερασπίζεται τις πνευματικές Θερμοπύλες της ανθρωπότητας. Τις υπερασπίζεται μόνος, ολομόναχος, αν μπορεί ποτέ να εννοηθεί μόνος όποιος έχει τον Κύριο παραστάτη του.

Και ξέρει ο χριστιανός πως ούτε ένα επίγραμμα δε θα βρεθεί γι' αυτόν, τίποτε. Ούτε ένας ξένος, για να φέρει το μήνυμα στους Λακεδαιμόνιους. Αλλά τι έχει να κάνει αυτό! Εκείνος, ο Κύριος, τα ξέρει όλα... Ξέρει ο Κύριος αν εγώ έχω μείνει ή όχι πιστός στον Λόγο Του, γιατί ο Κύριος ξέρει ότι σ' αυτή τη σκληρή, την αδυσώπητη μάχη για τις Θερμοπύλες όλα αυτά είναι ζητήματα βάθους. Ότι εδώ χάμω και η νίκη αλλά και η ήττα θα συντελεστούν εκεί... στο βάθος. Εδώ μέσα μου θα συντελεστούν όλα αυτά. Στο βάθος μου.

Αλλά εδώ είναι το θαυμαστό σύμπλεγμα της εσωτερικής ζωής και της προέκτασής της στον εξωτερικό, στον αισθητό κόσμο. Να, για να φύγεις μακριά από τον χριστιανισμό, για να κόψεις τον δεσμό σου με τον Κύριο, φτάνει να το κάνεις αυτό εκεί μέσα μέσα σου, δίχως καμιά εξωτερική εκδή-

λωση. Μα για να 'ναι ο γυρισμός σου στον Χριστό καρποφόρος, για να 'ναι ουσιαστικό το δευτερόλεπτο αυτό του γυρισμού, χρειάζεται, παράλληλα με τη δουλειά που θα γίνεται στο βάθος, να προχωράς ολοένα προβάλλοντας το φως που κλείνω τώρα μέσα μου. Να το προβάλλω αυτό το φως απάνω στη σκοτεινή νύχτα της εξωτερικής ζωής... Αλλιώςτικα, αν ο χριστιανισμός μου μείνει μέσα μου, σαν το κεντρί της σφήκας, θα αυτοδηλητηριστώ μοναχός μου, γιατί ο χριστιανισμός μου θα μείνει άκαρπος. Και όπου δεν υπάρχει καρπός στη χριστιανική πραγματικότητα, τότε κάτι σάπιο υπάρχει εκεί πέρα...

Η εποχή που ζούμε σήμερα, η εποχή αυτή που ζώντας τη μας πεθαίνει κάθε στιγμή, η εποχή αυτή ίσως να 'χει «καλές προθέσεις» στο βάθος. Μα η πιο συνηθισμένη πρόθεση που έχει –και που γι' αυτήν είναι πολύ πολύ περήφανε– είναι η πρόθεση «υπέρ».

Ιδού η εποχή μας σε τι αναλύεται: Έχουμε τα υπερ-βραχέα κύματα, τους υπερ-ήχους, τον υπερ-άνθρωπο, την υπερ-αξία, τα υπερ-φρούρια, τον υπερ-ρεαλισμό. Ε, «υπέρ» από όλα αυτά, ποιος μπορεί ν' αρνηθεί ότι η εποχή μας είναι υπέρ το δέον πραγματική και ότι οι ανάγκες της σε θερμίδες πραγματικότητας είναι πολλαπλασιασμένες

σχετικά με άλλες εποχές; Η εποχή μας είναι υπερ-πραγματική και για τούτο δεν της είναι δυνατό ν' ανεχθεί καθετί φανταστικό, καθετί που δεν είναι εκατό τα εκατό πραγματικό. Από την άποψη αυτή, ο χριστιανισμός παρουσιάζεται στα μάτια της εποχής μας σαν μια υπερ-πραγματικότητα, σαν πραγματικότητα μοναδική, σαν τη μοναδική πραγματικότητα.

Όταν η πραγματικότητα των άλλων, η πραγματικότητα αυτή η μακριά από τον χριστιανισμό, αυτή εδώ η βρόμικη, η πληγωμένη, η αηδιαστική πραγματικότητα, που με κάνει να τη σιχαίνομαι και να την αρνούμαι να την παραδεχτώ, όπως αρνούμαι να παραδεχτώ καθετί που είναι ψεύτικο, φανταστικό, όταν, λοιπόν, αυτή εδώ η εξωχριστιανική πραγματικότητα είναι φανταστική, ας θυμηθούμε την τραγική ερώτηση του Ντοστογιέφσκι, που δεν είναι καθόλου ερώτηση: «Μπορεί να υπάρχει κάποιο πράγμα φανταστικότερο για μένα από την πραγματικότητα;»... Όταν, λοιπόν, συμβαίνουν όλα αυτά, τότε, ω, τότε η χριστιανική μου υπερπραγματικότητα δεν είναι τίποτε άλλο από την πραγματικότητα.

Κι ύστερα είναι αυτό εδώ το άλλο, αυτό εδώ το τρίπτυχο που κλείνει μέσα του όλη μου τη ζωή... όλη τη ζωή. Πνεύμα, αγάπη, πράξη. Ο χριστιανι-

σμός είναι πνεύμα. Η ουσία του η πνευματική είναι η αγάπη. Και η αγάπη αυτή αποκτά οντότητα, γίνεται πραγματική, όταν πραγματώνεται στον έξω κόσμο, όταν γίνεται πράξη. Πνεύμα, λοιπόν, δηλαδή η σκέψη... Αγάπη, λοιπόν, δηλαδή το αίσημα... Πράξη, λοιπόν, δηλαδή η δημιουργία... Τριάδα ομοούσια και αδιαίρετη, τριάδα που κλείνει μέσα της την ενότητα της ζωής.

Ας πάρουμε το πρώτο στοιχείο αυτής της τριάδας: Το πνεύμα. Είναι ο κατακτητής της ζωής. Ζώντας πνευματικά, κατακτώ πρώτα και κύρια αυτήν εδώ τη ζωή, την όχι πνευματική στην ουσία της. Έπειτα κατακτώ και το σώμα μου. Νιώθω ότι το εξουσιάζω εκατό τα εκατό, πως είναι δικό μου. Γιατί μονάχα όταν το σώμα μου το κατακτήσω πνευματικά, τότε –και μόνο τότε– το νιώθω ελεύθερο. Όταν η ύλη δεν είναι σημαντικά κατακτημένη από το πνεύμα, τότε αυτός, ο ασθενής κατακτητής της, υποδουλώνεται απ' αυτήν. Παραδείγματα; Ένα σωρό! Οι τόσες και τόσες εφευρέσεις. Επειδή δεν είναι πνευματικά κατακτημένες από τον άνθρωπο, καταντούν όργανα και μέσα καταστροφής και θανάτου, όργανα και μέσα σκλαβιάς... Ένας λαός όχι πνευματικά κατακτημένος είναι ένας λαός ελεύθερος. Και μάλιστα μπορεί τότε και να κατακτήσει τον κατακτητή του... Το ίδιο συμβαί-

νει και με τα άτομα. Και να, τώρα, γιατί το χριστιανικό άτομο δε φοβάται μην τυχόν σκλαβωθεί σ' αυτήν εδώ τη ζωή. Γι' αυτό το χριστιανικό άτομο ελευθερώθηκε σκλαβώνοντας την ουσία του στον Χριστό, που είναι το πνεύμα.

Για να γυρίσω στον Χριστό, για να ξαναβρώ τον χαμένο δρόμο, εγώ, το χαμένο πρόβατο, χρειάστηκε να δώσει ο Κύριος να υπάρξει μια στιγμή που να 'χω ανοιχτά, άγρυπνα τα μάτια της ψυχής μου. Μα από τη στιγμή που έγινε αυτό, από τη στιγμή αυτή, το νιώθω βαθιά μέσα μου πως ήταν πάντα ανοιχτά, πάντα άγρυπνα τα μάτια της ψυχής μου...

Να γιατί νιώθω ακόμη πως η ζωή μου πρέπει να κατακτηθεί ολοκληρωτικά, καθολικά από το πνεύμα, από τον Χριστό. Γιατί, αν δεν το καταφέρω αυτό, τότε αυτή εδώ η ζωή, η ζωή μου, που ο καρπός της είναι ο θάνατος, θα τραβάει από πτώση σε πτώση, από ξέσκισμα σε ξέσκισμα, από εξευτελισμό σε εξευτελισμό, ώσπου να γίνει μια ζωή φορτική. Ναι, ζωή όχι πνευματικά κατακτημένη δεν είναι δικιά μου. Είναι σαν μια ζωή ξένη... Αυτό είναι νόμος πνευματικός. Και άγνοια πνευματικού νόμου δε συγχωρείται.

Τι χαρά, όμως, να μπορέσω να κατακτήσω πνευματικά τη ζωή μου. Τότε όλα είναι αυτό: Χαρά. Τότε νιώθω ότι υπάρχω, ότι έχω γλιτώσει από την

ανυπαρξία... Συγκεκριμένα από τις δύο ανυπαρξίες που υπάρχουν. Η πρώτη ανυπαρξία είναι ο θάνατος ο πνευματικός. Η δεύτερη είναι η μη ύπαρξη, δηλαδή το διάστημα προτού να γεννηθώ. Ο άλλος θάνατος, ο σωματικός, δεν είναι ανυπαρξία, είναι, απλούστατα, για μένα τον χριστιανό, ανύπαρκτος.

Αναρωτιέμαι λοιπόν, τότε: Τι νόημα έχει το ότι εγώ είδα το φως του ήλιου, όπως γράφουμε συνήθως; Τι νόημα κρυφό κλείνει μέσα της η γέννησή μου, η σωματοποίησή μου, η έξοδός μου από την πρώτη ανυπαρξία που ανέφερα πρωτίτερα; Βγάζοντάς με από αυτή την ανυπαρξία ο Δημιουργός μου, έκανε για μένα μια πράξη ελευθερίας. Ναι, ελευθερίας, γιατί με υποδούλωσε στους νόμους του πνεύματος, γιατί μου 'δωσε το δικαίωμα να διαλέξω, εγώ, ελεύθερα, ενσυνείδητα, με ακέραιη την ευθύνη μου... Να διαλέξω το καλό, ή να διαλέξω το άλλο, αυτό που είναι συνώνυμο με τον θάνατο. Γιατί ελευθερία υπάρχει μόνο όταν η εκλογή ανάμεσα στο καλό και το κακό είναι μια εκλογή υπεύθυνη. Όπου υπάρχει ευθύνη, εκεί μπορεί να υπάρξει και ελευθερία...

Θεέ μου, Θεέ μου... το να 'μαι χριστιανός είναι... είναι χαρά. Αλλά και είμαι χριστιανός γιατί... γιατί αυτό είναι χαρά. Και είναι η χαρά μου

πραγματική... είναι μια χαρά αυτή εκατό τα εκατό ρεαλιστική... καθώς είναι εκατό τα εκατό ρεαλιστικό το σύμπαν μέσα στο οποίο ζει και κινείται ο χριστιανός. Να γιατί είμαι χριστιανός... γιατί είναι ο χριστιανισμός μου ο μοναδικός ρεαλιστικός τρόπος ζωής... μέσα σε όλα αυτά τα φανταστικά... τα καθόλου, μα καθόλου ρεαλιστικά κακέκτυπα ζωής που με κυκλώνουν από παντού.

Και ακριβώς επειδή πατώ γερά σε απόλυτα ρεαλιστικό έδαφος, να γιατί δε μου λείπει τίποτα, μα τίποτε από όλα τα χαρακτηριστικά και τα συστατικά του ρεαλιστικού ανθρώπου.

Ναι, είμαι χριστιανός σημαίνει «Είμαι ρεαλιστικός άνθρωπος... Είμαι ο homo realisticus». Και να το πρώτο πρώτο ρεαλιστικό στοιχείο μου. Οι φιλοδοξίες μου. Μάλιστα, κύριοί μου. Είμαι χριστιανός γιατί έχω μέσα μου φιλοδοξίες. Ναι, θέλω να γιομίσω ομορφιά τον γύρω μου κόσμο, αφού πρώτα γιομίσω ομορφιά τον μέσα μου κόσμο. Και επειδή είμαι χριστιανός, γι' αυτό έχω διπλές φιλοδοξίες μέσα μου... Μα πώς μπορεί να μην έχει φιλοδοξίες ο χριστιανός, φιλοδοξίες ευγενικές, αγάπης, ρεαλιστικές όταν ονειρεύεται και αγωνίζεται να πραγματώσει την πρόσκληση του Κυρίου του: «Ἔσεσθε οὖν τέλειοι, ὡσπερ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν».

ΘΕΕ ΜΟΥ, ΘΕΕ ΜΟΥ... ΤΟ ΝΑ ΄ΜΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΕΙΝΑΙ... ΕΙΝΑΙ ΧΑΡΑ! ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΕΙΜΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΓΙΑΤΙ... ΓΙΑΤΙ ΑΥΤΟ ΕΙΝΑΙ ΧΑΡΑ! ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ Η ΧΑΡΑ ΜΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ... ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΧΑΡΑ ΑΥΤΗ ΕΚΑΤΟ ΤΑ ΕΚΑΤΟ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ... ΚΑΘΩΣ ΕΙΝΑΙ ΕΚΑΤΟ ΤΑ ΕΚΑΤΟ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΟ ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ ΜΕΣ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΖΕΙ ΚΑΙ ΚΙΝΕΙΤΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ. ΝΑ ΓΙΑΤΙ ΕΙΜΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ... ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΜΟΥ Ο ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ... ΜΕΣΑ ΣΕ ΟΛΑ ΑΥΤΑ ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΑ... ΤΑ ΚΑΘΟΛΟΥ, ΜΑ ΚΑΘΟΛΟΥ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΑ ΚΑΚΕΚΤΥΠΑ ΖΩΗΣ ΠΟΥ ΜΕ ΚΥΚΛΩΝΟΥΝ ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 24768

Γ Ι Α   Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Τ Ε Σ   Μ Ε   Α Π Α Ι Τ Η Σ Ε Ι Σ